Ser català és la meva manera de ser occità

Autor: Jordi Bilbeny
Data de publicació: 03-10-2022

Recuperem un antic article d'En Jordi Bilbeny, on demanava als catalans de fer un esforç més, cultural i polític, per crear vincles nous amb els nostres germans occitans i recuperar, així, la consciència de país i exigir-ne la seva definitiva llibertat.

L'estudi del passat, la percepció dels moviments dels catalans d'èpoques pretèrites, especialment d'aquells temps en què fórem una nació lliure, gran i potent, em fa pensar tot sovint que el nostre alliberament nacional, si depèn només de nosaltres mateixos, es pot complicar i retardar fins a l'eternitat. No vull pas dir que no hi cregui o que no el cregui factible, sinó que, mancats de qualsevol mena de suport internacional, els catalans seríem la mosca collonera a la pota de dos elefants. Això ha estat així ara i fa mil anys. Però fa mil anys els nostres comtes van saber ordir tota una xarxa d'aliances matrimonials i pactes polítics amb diversos comtats occitans que van possibilitar la creació d'una gran nació transpirinenca. No n'he sabut mai degustar un nom precís.

Amb tot, si els comtes occitans eren vassalls del rei català –també dit rei d'Aragó– és que el rei de Catalunya era rei també dels occitans. Un sol rei, doncs, i una gran munió de comtats transpirinencs. Això és el que importa. Això és el que importava també llavors. Per això Castella, França i Roma van actuar de seguida. La croada contra els occitans va ser una gran maniobra política. Em sembla que era En Soldevila que deia que aquesta gran croada va ser la reacció política contra l'imperi català transpirinenc que arribava al seu zenit i ja s'estava materialitzant. Però la croada només va fer canviar l'estructura del domini sobre els occitans, perquè molts d'ells van continuar relacionant-se amb nosaltres potser encara d'una manera més directa: venint a viure a Catalunya.

Dic tot això perquè, acostumats com estem a cremar totes les energies i tots els recursos a defensar-nos d'Espanya, no hem pogut destinar gaire temps a estudiar una estratègia d'atac. També Espanya i França han acabat per imposar-nos la seva idea d'una Catalunya quatriprovincial o, a tot estirar, catalanoparlant. I fora d'aquesta ratera lingüística no sabem acabar de veure que els nostres reis van ser reis d'una nació políglota, poliregnal i multiètnica. Occitans, grecs,

aragonesos, navarresos, sicilians, sards, napolitans són descrits tot sovint com a catalans amb tota naturalitat pel sol fet de ser súbdits del rei de Catalunya. La nostra nació s'organitzava no pas únicament a través d'una llengua, sinó d'una monarquia i d'un cos polític i institucional.

Em fa tota la impressió que hem perdut del tot aquell concepte i aquell marc nacional que ens van fer lliures i grans. M'imagino que seria molt difícil trobar catalans avui dia que creguessin que no hi pot haver una Catalunya lliure sense una Occitània lliure o sense un Aragó lliure. Ja sé que el passat és el passat i que si Aragó ha decidit ser castellà i espanyol, però sobretot anticatalà, i si Occitània ha decidit ser francesa i francesa i ultrafrancesa, poc i hem de dir. O hi podem dir el que vulguem, però poc hi podem fer. Hem de mirar essencialment per nosaltres. Però aquest «nosaltres», amb els antecedents històrics que hem tingut, és un «nosaltres» mal·leable i polièdric. Un «nosaltres» quasi panteístic. Si avui fem el mateix dient que Catalunya no serà lliure sense València, o que «sense València no hi ha independència», per què no podem recuperar de l'extermini francès la nació occitana completa? És possible que morim en l'intent. O potser no. O potser el que seria un detonant fóra l'intent mateix.

L'historiador i jurista Pons i Guri, en una de les llargues tertúlies que havíem mantingut a l'Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar, m'assegurava que els nostres comtes van construir el país com el van construir, perquè ambdós costats dels Pirineus ja conformaven una sola nació abans de l'arribada dels romans. Aquests la van desfer. I, a mesura que van poder tornar a moure fitxa, els nostres comtes la van restaurar. No és pas casual que fins al segle XIII nosaltres fóssim una projecció d'Occitània dins d'Espanya, i que fins a Ausiàs March (amb ac) la llengua de la poesia fos l'occità, dit llavors provençal o llemosí. I que les corts d'amor i els trobadors marquessin d'una manera quasi absoluta tota la nostra sensibilitat cultural, fent del culte a la dona una nova religió. Com no és gens casual que En Bonaventura Carles Aribau escrivís a la seva més que famosa «Oda a la Pàtria», a mitjan segle XIX, que «en llemosí sonà lo meu primer vagit», perquè, encara en aquell segle preciós en què vam engegar la Renaixença, hom creia convençudament que el català i el provençal ?el català i el llemosí? eren dos dialectes d'una sola i única llengua.

I, per això mateix, En Víctor Balaguer és a Montserrat, al 1868, amb En Mistral i tota una munió de literats catalans i occitans, en una trobada històrica, que el temps i el possibilisme cultural i polític ha esborrat mesellament de la nostra consciència col·lectiva. I tampoc no era pas casual que tots els esforços d'aquells primers comtes, avui dits catalans, fossin per reconstruir el país cap el nord. Cap a Occitània. O més ben dit: per construir-lo i enfortir-lo cap al sud. I és aquest sentit que En Jordi Ventura també creia que Catalunya era un membre viu, un múscul vivent d'Occitània. I es va morir somiant que Catalunya podria tornar a mirar cap al nord amb consciència plena que tant occitans com catalans formàvem una sola nació.

Penso que Occitània podria ser la gran jugada política per tornar-nos a fer forts. Per plantar cara als dos elefants, ja no com una formiga que els pessigolleja una pota, sinó com a algú amb pes i forma propis, proporcionals i a l'alçada del nou combat que ens espera. Però, perquè això fos possible caldria fer un gran esforç. Incentivar els intercanvis comercials, polítics, esportius. Treballar les associacions culturals, lingüístiques, musicals. Aproximar escoles i instituts. Fer que les dues realitats s'apropin de forma efectiva i real. Amb contractes, pactes, convenis. Aprofitant la xarxa d'agermanaments occitano-catalans existents i dotant-la d'un nou contingut ètic i polític. I, sobretot, tenint una fita clara a qualsevol preu: fer dels occitans els nostres grans aliats. Els nostres grans aliats davant d'Espanya. De la mateixa manera que nosaltres els podem ser un contrapès davant de França.
Si En Fuster assegurava que ser valencià era la seva manera de ser català, amb més raó jo puc dir, com En Toni Babia, que ser català és la meva manera de ser occità.

Mirem de moure'ns, novament, entre els croats francoespanyols, entre els exterminadors multiseculars de la nostra nació. Mirem de crear un espai de confluència mútua. Però no tan sols sentimental, sinó cívica, política. Viva i vivificadora. Potser sense voler-ho, algun dia ens adonarem que al Pla dels Cremats, França, Roma i Castella només hi van cremar cossos. Només hi van cremar matèria. No hi van cremar els ideals. No hi van cremar-nos l'ànima. Perquè la nostra ànima continua sent lliure. A cavall dels Pirineus. Teixint i somiant un país renovat i lliure. La nostra ànima continua somiant i continua exigint un país lliure. Aquesta és la flama que no s'ha extingit. Aquesta és la flama que no s'ha d'extingir mai.

Jordi Bilbeny